

CAPUT V.

Principia quaedam Juris in hac materia Exemptionum notanda.

- 1 Exemptiones juri communi sunt aduersae.
- 2 Ideoque & odiosa.
- 3 Et etiam tamquam odiosa restringende.
- 4 Non judicandum pro exemptione nisi verbis expressis sit concessa.
- 5 Receptio in protectionem specialem Sedis Apostolica non probat exemptionem.
- 6 Fundatores solebant petere litteras protectionis & nominatim protectionem Sedis Apostolicae petiti Fundator Cluniacensium.
- 7 Jubet hic Fundator annum censum solvi Ecclesie Romanae.
- 8 Solutio census in signum protectionis non arguit exemptionem.
- 9 Fundator Cluniacensium censum voluit solvi in signum protectionis non tamen ejus solutio infert exemptionem.
- 10 Licet non exprimatur censum solvi in signum protectionis, non tamen ejus solutio infert exemptionem.
- 11 Unde non recte voluerunt Cluniacenses Monasterium suum in sua fundatione fuisse exemptum.
- 12 Sed recte dixit S. Bernardus aliud esse quod largitur devotio Fundatorum, & aliud quod molitur ambitio impatiens subjectionis.
- 13 Quandoque solutio census probet exemptionem?
- 14 Exemptio non probatur verbis narrativis in Litteris Pontificis occurrentibus.
- 15 Exemptio probatur si Pontifex positivè asserat ipsam Ecclesiam esse exemptam.
- 16 Item si asserat, eam ad jus & proprietatem Romanae Ecclesie specialiter vel simpliciter pertinere.
- 17 Item si pronuntiet quod Ecclesia sit libera; vel quod ad indicium libertatis solvat censum R. E.
- 18 Si Ecclesiam eximat ab Ordinaris potestate.
- 19 Si recipiantur in propriis & speciales subditos R. E. secus si in speciales filios.
- 20 Quae ratio diversitatis.
- 21 Cur dominus servum nominando suum filium censetur dare libertatem potius quam Pontifex nominando filios R. E.
- 22 Licet Abbati aut Capitulo detur jurisdictio, non propterea arguitur exemptio.
- 23 Dum exemptio est dubia Ordinarius utitur sua auctoritate.
- 24 Si possessio sit pro exemptione hac manet quousque contrarium in petitorio probetur.
- 25 Exemptio intra terminos privilegii concludenda.
- 26 Et ex tenore privilegii de ea judicandum.
- 27 Divisio exemptionis in personalem & localem seu mixtam.
- 28 Utriusque exemplum ex Jure communi.
- 29 Exemptio personalis apparet magis odiosa.
- 30 Exemptio localis seu mixta non operatur si delictum sit commissum, aut contractus inchoatus vel res sita in loco non exempto.
- 31 Secus si fuerit personalis.
- 32 Exemptio Ecclesie conventualis aut Collegiate non comprehendit Presbyterum habentem curam Parochianorum, & quare.
- 33 Exemptio personalis sequitur personam ubicumque locorum.
- 34 Non tamen extenditur ad ea quae gerit ut Praefectus loco non exempto.
- 35 Exemptio Canonico Capelle Ducis Burgundiae non eximit ipsos in qualitate Parochorum.
- 36 Ex his constituitur regula, quod exempti in una qualitate, non sint propterea exempti in alia qualitate.
- 37 Hinc exemptio Canonico non extenditur ad functiones hierarchicas.
- 38 Similiter exemptio Academica non extendenda ultra Academicam.
- 39 Unde admittit Academia Ordinationes Episcoporum super vita & honestate suorum Clericorum in Academia residentium.
- 40 Decretum Synodi Mechliniensis super delatione habitus Clericalis à Beneficiis Academicis.
- 41 Optandum ut Episcopi Beneficiatos in Academia studentes ad habitum Clericalem cogere.
- 42 Exemptio Regularibus indulta restringenda ad ea quae ut Regulares agunt.
- 43 Unde ad functiones hierarchicas non porrigenda.
- 44 Exemptio etiam totalis non absolvit exemptos à Diacesi, nec facit locum exemptum nullius Diacesis.
- 45 Tenentur exempti generalibus Legibus concernentibus regimen Diacesis in materia omnibus communi.

IN praecedentibus abundè probatum fuit, non tantum Clericos, sed & Monachos & Moniales speciatim jurisdictioni & correctioni Episcoporum ex Canonica institutione esse subiectos; ac per consequens, exemptiones seu Clericos seu Monachos ab ea subducetes Canonica Institutioni & Juri communi esse odiosas.

II. Cum autem Ecclesia desideret, ut quantum fieri potest, Canones & Jura morum directionem & disciplinam spectantia inviolata permaneant, violentum omnino atque odiosum reputat, omnem quem ob certas circumstantias pati cogitur à Sacris Canonibus & Jure communi recessum. Unde illud Glossa à Canonistis vulgò probatum: *Regula & antiquo iuristandum est, nisi in quantum reperimus recessum.*

III. Hinc nemo Canonistarum dubitat, quin exemptiones tamquam à Jure & Canonibus recedentes, comprehendantur sub odiosis de quibus pronuntiat *Cap. 1. De R. I. in VI. Odiā restringi, & favores convenit ampliari.* Similiter & hanc Juris Regulam in *Cap. 28. eod.* exemptionibus esse applicandam: *Quae à jure communi exorbitant, nequaquam in consequentiam sunt trahenda.* Praesertim quia exemptiones sunt ex iis privilegiis & recessibus à jure communi, quae vix ab excessibus libera sunt: ut ob eas praecipuè factum videatur, ut in Decretalibus unus idemque titulus inscribatur: *De Privilegiis & Excessibus privilegiatorum.*

Ex quo ulterius concluditur, exemptiones intra ipsam verborum rigorem ita esse restringendas, ut quantum tenor ipsorum patitur, à Canonibus & jure communi non recedatur, ipsaque Ordinariorum jurisdictio salva maneat.

IV. Conformiter ad has regulas rectè resolvit Zypæus *Consultat. 1. De Privilegiis.* „Exemptiones odiosae sunt, tamquam juri communi aduersariae, Hierarchiae Ecclesiasticae inimicae, & quae Jus alteri auferant: scilicet auctoritatem suam Ordinarii locorum: quod Princeps aut Pontifex nunquam facere censetur, nisi disertis admodum verbis expresserit.

Hinc illud Canonistarum: *Exemptio indiget speciali beneficio, quia est odiosa, & pugnat contra jus commune.*

Conforme igitur Juris Regulae, atque menti Ecclesiae est Decretum Patrum Concilii Tolosani, quo praeterito saeculo decreverunt: „ut hunc in exemptionum cognitione Episcopi modum adhibeant, & ut illas ad unguem obervent, & ultra quam loquuntur, minimè extendant. Rationem hanc sui Decreti praemittentes, quia „Episcoporum jurisdictioni non „mediocriter impedimentum, exemptis profusioris vitae occasionem, Christianis non vulgare scandalum afferre, laxius, quam par sit acceptae exemptiones consueverunt „An. 1590. part. 4. cap. 16.

Itaque nequaquam exemptio judicanda, nisi expressis & claris verbis exemptio concessa sit.

V. Quibus autem verbis censetur concessa exemptio, sapius dubitatum fuisse evincunt Responso & Declarationes Pontificum, quae super his emanarunt, & Corpori Juris inclusa sunt.

Quaesitum aliquando fuit ab Innocentio III. „Utrum Clerici & laici qui litteras protectionis ostendunt, in quibus personae suae expresso nomine cum omnibus rebus suis sub Apostolica protectione consistere declarantur, à Jurisdictione Episcopi Diocesani sint exempti? Respondet Innocentius in *Cap. 18. de Privilegiis.* „Quod per litteras hujusmodi ab Episcoporum suorum potestate minimè subtrahuntur.

Ex hoc Pontificis Responso, junctà Decretali Alexandri III. in *Cap. 8. eod.* unanimi consensu concludunt Canonistae post Glossam ad dictum *Cap. 8. verbo, Protectione:* „Licet Papa recipiat aliquos sub sua protectione, non sunt propterea subtrahendi à Jurisdictione Episcoporum.

VI. Hujusmodi litteras protectionis solebant expetere Fundatores Monasteriorum & Ecclesiarum, quibus quieti Monachorum tam in temporalibus, quam spiritualibus prospicere, non autem à Jurisdictione Episcoporum eximere intendebant. Atque nominatim Guillelmus Dux Aquitaniae &

tanis & Comes Avernotum Cluniacensium Fundator voluit, ut „Monachi in Cluniaco juxta S. Benedicti Regulam „videntes haberent tuitionem ipsorum Apostolorum (Petri & Pauli) atque Romanorum Pontificem defensores. Extat haec fundatio seu testamentum dicti Fundatoris tomo 8. Concil. general. col. 565.

VII. Jubet in super Fundator Cluniacensium, ut monachi persolvant ipsi Ecclesiae Romanae quandam speciem census, nimirum, „Ut per quinquennium Romae ad limina Apostolorum ad luminaria ipsorum concinnanda decem solidos praefati Monachi persolvant.

VIII. Porro notum est, solutionem census non inferre exemptionem praesertim si expressè dicatur, eum persolvi in signum protectionis, ut citato *Cap. 8. declaravit Alexander III. dicens:* „Si ad indicium perceptae protectionis census persolvitur, non ex hoc juri Diocesani Episcopi aliquid detrahitur.

IX. Fundatorem autem Cluniacensium iussisse censum hunc persolvi ad indicium protectionis indicat ipse Fundator, dum verbis supra citatis quibus censum persolvi mandat immediate subdit: „Habeantque tuitionem ipsorum Apostolorum, atque Romanorum Pontificem defensores.

X. Quinimo, si dicatur simpliciter, quod aliqua Ecclesia Romanae Ecclesiae annuum censum solvat, non propter hoc exempta Ecclesia dici debet, „ait Bonifacius VIII. in *Cap. 10. De Privilegiis.*

„Idem dicimus (pergit Bonifacius) si circa aliqua per privilegium concedatur libertas, & clausula de censu annuo persolvendo sequatur: ut si aliquibus quod ab alio, quam à Papa seu ejus Legato Excommunicari, suspendi aut interdicti non possint, vel aliquid aliud specialiter à Sede Apostolica sit indultum: vel etiam dicatur, quod in speciales Romanae Ecclesiae filios sint assumpti, & sequatur in privilegio, quod Ecclesiae Romanae ad indicium libertatis perceptae annuum censum solvant. His enim & consimilibus casibus sic in certis privilegiatis articulis, Ordinariorum jurisdictioni quantum ad alia sunt subiecti.

XI. Ex his patet, multum aberrasse, Cluniacenses à mente sui Fundatoris, dum praetendebant, Monasterium suum in sui fundatione à jurisdictione Episcopi fuisse exemptum, & soli Romano Pontifici subiectum. Rectè verò dixit sanctus Bernardus „Aliud est quod largitur devotio (Fundatorum) „aliud quod molitur ambitio impatiens subjectionis. „Illa nimirum largitur protectionem adversus oppressiones & infestationes, haec verò impatiens subjectionis molitur jugum Canonicae subjectionis excutere. Vide dicta capite praecedenti, & latius in Repagulo Canonico adversus nimiam exemptionum extensionem *Regula 6.*

XII. Ut autem solutio census probet exemptionem, debet indefinitè dici quod Ecclesiae Romanae annuum censum solvat, ad perceptae indicium libertatis. „Uti in citato *Cap. 8. loquitur Bonifacius VIII. Hinc concludit Erasmus A Chokier De Jurisdictione Ordinarii in Exemptis part. 1. qu. 10. num. 8.* „ut ex censu probetur exemptio, debet aliunde apparere quod ex causa concessae exemptionis illius solutio pensitetur.

XIII. Insuper, si Papa in aliquo privilegio vel scriptura non facta principaliter super donatione vel sententia exemptionis seu etiam libertatis, aliquam Ecclesiam ad jus & proprietatem Romanae Ecclesiae pertinere, vel consimilia verba narret: non propterea illius Ecclesiae exemptio est probata, nisi de libertate aliter doceatur, „uti scribit Bonifacius in citato *cap. 10.*

Hinc uno consensu concludunt Canonistae, exemptionem Ecclesiae sufficienter non probari per verba narrativa: quia, ut hic notat Glossa verbo, *Probata,* „jus commune est contrarium, & sequentur hoc casu plenae exemptiones.

XIV. Probatum verò exemptio juxta declarationem Pontificis in citato *cap. 10. Primò,* „si Ecclesiae vel Monasterio exemptionis privilegium concedendo, vel super ipsius exemptionis sententia (cum de ipsius exemptionis negotio ageretur) asserat ipsam Ecclesiam fore exemptam.

XV. Secundò, si asserat, „eam juris Beati Petri existantiae &

„re, sive ad jus & proprietatem Romanae Ecclesiae, vel ad Romanam Ecclesiam specialiter & sine medio, vel etiam simpliciter pertinere, per hoc plenè debet exempta hujusmodi Ecclesiae judicari.

XVI. Tertio, „si privilegium contineat, vel ipse Papa per modum exprimat supradictum, quod Ecclesia sit libera, seu quod potatur Romanae Ecclesiae libertate, vel quod in hoc prerogativa gaudeat speciali: aut si dicat *indefinitè,* „quod Ecclesiae Romanae solvat annuum censum ad perceptae indicium libertatis.

XVII. Quarto, si asserat, quod „ipsam Ecclesiam eximat ab Ordinaris potestate: vel quod non audeat Episcopus Cathedrali collocare, aut imperandi (seu ordinationem quamvis levissimam faciendi) exercere aliquam potestatem.

XVIII. Denique, „si aliqui recipiantur in propriis & speciales subiectos, censentur exempti.

„Non sic (ait Pontifex) si in proprios & speciales filios Romanae Ecclesiae sint suscepti: tales quippe exempti propterea non existunt.

XIX. Rationem diversitatis allegat hic Glossa verbo, *Non existunt,* quia „ubi Papa exprimit aliquos speciales subiectos, si essent alii subiecti, non essent speciales subiecti: & ideo illa verba exemptionem faciunt. Sed licet aliquis sit filius, non sequitur quod sit specialis subiectus: quia unius potestatis filius, alteri potestati potest esse subiectus: & ideo aliud hic, aliud ibi. Filiatio ergo amorem & privilegium denotat, specialis subiectio exemptionem.

XX. Notat quoque ibidem Glossa, quod huic Pontificis resolutioni non obstat *Lex unica Cod. De Latin. lib. toll.* in qua „si dominus apud acta nomet servum filium suum, dicitur ei libertatem concessisse: quia sibi sibi soli (domino) sit praedictum: hic autem fieret praedictum Ordinario, cujus jurisdictioni potius est favendum.

XXI. Per hoc quod Abbati aut Decano seu Capitulo detur potestas corrigendi & puniendi suos respectivè Monachos aut Canonicos, non censetur data exemptio ab auctoritate Episcopi: sed dum utaxat illa cumulativè data praesumitur, quemadmodum jam pridem in formula privilegii à Marculfo Monacho exarata notatum fuit his verbis: „Et si aliquid Monachi de eorum Religione tepidi haud secus egerint, secundo Regularum ab Abbate, si praevalet, corrigatur, sin autem, Pontifex de ipsa civitate coercere debet: quia nihil de Canonica auctoritate convellitur, quidquid domesticis fidei pro quietis tranquillitate tribuitur. Vide Zypæum *Consult. 1. num. 28. De Majoritate & Obed.* & Fagnanum *ad Cap. QUANDO de Officio Ord.* ubi late probat, quod jurisdictio alicui data, censetur in dubio cumulativè, non privativè concessa.

XXII. Si verba privilegii sint dubia, aut de titulo exemptionis non facta plena probatio, poterit Ordinarius sua auctoritate & jurisdictione uti, quoad illae ipsa exemptio plenè probata sit. Cum enim jurisdictione Ordinarii de Jure communi fundata sit in omnes Ecclesias suae Diocesae, haec integra manet, quamdiu non sit plenè probatum, speciali titulo quoad hunc articulum derogatum esse Juri communi: quod in terminis declaravit Pontifex in *Cap. 7. De Privilegiis in 6.* cujus verba retuli supra *cap. 1.*

Conformiter ad hanc regulam à Canonistis communiter probatam tradit Zypæus in *Jure novo sit. De Officio Ordinarii 119.* „In iis ubi exemptio dubia est, Episcopus ex auctoritate sua jurisdictione uti potest, adeoque etiam in casu *Capituli 3. sess. 6.* Concilii Tridentini solus procedere potest, donec Capitulum per tres conformes sententias docuerit de legitima sua exemptione: ut Congregatio Concilii, inquit, Joanni Malde, to Episcopo Antverpiensi respondit & alias sapius.

XXIII. Si tamen Monasterium aut Capitulum esset in quasi possessione exemptionis, non posset Ordinarius ipsum Monasterium aut Capitulum in hac quasi possessione turbare, nisi via Juris ostenderetur, hanc quasi possessionem esse vitiosam, & titulo sufficienti destitutam, quemadmodum in simili dictum est *part. 2. tit. 33. cap. 3. num. 20.*

XXIV.